

Warszawa, 23 lipca 2018 r.

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych
oraz niektórych innych ustaw**

(druk nr 932)

I. Cel i przedmiot ustawy

Przedłożona Senatowi ustawa nowelizuje kilka aktów normatywnych. Wśród nich są ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Na gruncie wymienionych ustaw mają zostać wprowadzone rozwiązania, które pozwolą m.in. na możliwie szybkie rozstrzygnięcie konkursów dotyczących powołania na wolne stanowiska sędziów Sądu Najwyższego. Osiągnięciu tego celu będzie służyć w szczególności upoważnienie zespołów wyznaczanych w ramach KRS do opracowania list rekomendowanych kandydatów bez względu na brak dokumentów poświadczających doświadczenie zawodowe poszczególnych kandydatów bądź też ich dorobek naukowy, opinii przełożonych, list publikacji itp. Zostanie także ustanowiony wyjątek w zakresie uzyskiwania przez uchwały KRS waloru prawomocności – zaskarżenie takiej uchwały przez niektórych z kandydatów biorących udział w konkursie nie będzie stanowiło przeszkody do powołania na stanowisko sędziowskie osoby, w stosunku do której zapadło pozytywne rozstrzygnięcie w przedmiocie przedstawienia Prezydentowi RP wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego SN (w przypadku późniejszego uwzględnienia odwołania, skarżący automatycznie będzie traktowany jak kandydat na inne wolne stanowisko sędziego SN lub na stanowisko, które zostanie dopiero zwolnione w przyszłości). Ponadto ustawa wyznacza Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu termin 14 dni na rozpoznanie odwołania od uchwały KRS podjętej w postępowaniu nominacyjnym na stanowisko sędziego SN.

Jeżeli w odniesieniu do sędziego sądu powszechnego w dacie wejścia opiniowanej ustawy w życie będzie toczyło się zarówno postępowanie w sprawie powołania na wolne stanowisko

sędziowskie w sądzie powszechnym, jak i w sprawie powołania na wolne stanowisko sędziego SN lub sędziego sądu administracyjnego, sędzia będzie obowiązany dokonać wyboru między wskazanymi konkursami. Milczenie sędziego w tej kwestii będzie równoznaczne z umorzeniem co do niego postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu sędziego SN lub sędziego sądu administracyjnego (por. art. 17 ustawy).

W ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym zmodyfikowany zostanie również próg liczbowy w zakresie obsadzenia stanowisk sędziów SN, od przekroczenia którego uzależnione jest powstanie po stronie Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego obowiązku wyboru i przedstawienia Prezydentowi RP pięciu kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Obecnie ustawa mówi o 110 stanowiskach, natomiast po zmianie ma to być liczba stanowiąca 2/3 docelowego składu Sądu Najwyższego (80). Poza tym nowela uzupełnia rozwiązanie intertemporalne zawarte w art. 111 § 1 zmienianej ustawy, a odnoszące się do przechodzenia w stan spoczynku sędziów SN w związku z ukończeniem przez nich 65. roku życia (art. 8 pkt 4 lit. a opiniowanej ustawy). Z kolei w art. 117 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (przepis przejściowy regulujący problematykę posiadania obywatelstwa obcego państwa przez sędziów oraz asesorów sądowych, którzy zostali powołani na stanowiska przed dniem 3 kwietnia 2018 r.) zostaną dodane jednostki redakcyjne, których ideą jest złagodzenie rygoru wygaśnięcia stosunku służbowego w razie bezskutecznego upływu terminu 6 miesięcy przewidzianego na zrzeczenie się obywatelstwa innego niż polskie. Do dnia 3 października 2018 r. sędzia tudzież asesor sądowy będzie mógł wystąpić do Krajowej Rady Sądownictwa z wnioskiem o wyrażenie zgody na dalsze orzekanie pomimo posiadania obywatelstwa państwa obcego. KRS podejmie w tym względzie decyzję, mając na uwadze „okoliczności związane z nabyciem obywatelstwa oraz konsekwencje wynikające z jego zrzeczenia się”. Uchwała w tym przedmiocie nie będzie podlegała zaskarżeniu. W przypadku gdy okaże się ona dla sędziego lub asesora sądowego negatywna, wnioskodawca będzie miał 2 miesiące na podjęcie czynności zmierzających do zrzeczenia się stanowiska. Nowela wyznacza zarazem termin miesiąca dla wszystkich sędziów oraz asesorów sądowych na złożenie oświadczenia w kwestii posiadanego obywatelstwa (zob. art. 20 ustawy).

Przepisy nowelizujące inne ustawy, w tym zwłaszcza ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawę z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze, w znacznej mierze mają charakter porządkujący, a także obejmują rozwiązania, które mają przyczynić się do sprawnego funkcjonowania oraz poprawić organizację jednostek

prokuratury oraz sądów powszechnych. Co się tyczy tej pierwszej ustawy, to przede wszystkim wypada wspomnieć o zmianach, których skutkiem będzie:

- wyłączenie spod kognicji asesorów sądowych wszystkich spraw rozstrzyganych w wydziałach rodzinnych i nieletnich;
- uelastycznienie zasad tworzenia wydziałów w sądach rejonowych i sądach okręgowych;
- ustalenie, że funkcje przewodniczących w wydziałach ksiąg wieczystych oraz wydziałach gospodarczych do spraw rejestru zastawów lub Krajowego Rejestru Sądowego powierza się referendarzom sądowym;
- przyznanie prezesom sądów rejonowych kompetencji w zakresie powierzania funkcji przewodniczących wydziałów oraz ustalania podziału czynności w tych sądach;
- uczynienie Krajowej Rady Sądownictwa (w miejsce kolegium sądu apelacyjnego) organem właściwym do rozpoznania odwołania sędziego czy też asesora sądowego w przypadku, gdy konsekwencją nowego podziału czynności jest zmiana zakresu obowiązków sędziego lub asesora sądowego, w szczególności przeniesienie go do innego wydziału;
- wprowadzenie obiegowego trybu głosowania przez członków kolegium sądu apelacyjnego i członków kolegium sądu okręgowego, a ponadto przesądzenie, że zastępcą przewodniczącego kolegium sądu okręgowego (w tej roli występuje prezes tego sądu) jest najstarszy służbą wiceprezes sądu okręgowego;
- zniesienie wymogu kworum w odniesieniu do podejmowania uchwał przez zgromadzenie ogólne sędziów apelacji, zgromadzenie ogólne sędziów okręgu oraz zebranie sędziów danego sądu;
- przyznanie prezesom sądów okręgowych kompetencji do powoływania sędziów wizytatorów w sądach okręgowych, przy jednoczesnym skróceniu wymaganego stażu orzeczniczego (z 10 do 7 lat) w odniesieniu do osób powoływanych do pełnienia funkcji wizytatorów;
- przyjęcie, że zgłoszenie kandydatury na wolne stanowisko sędziego Sądu Najwyższego lub sędziego sądu administracyjnego w trakcie trwania konkursu na stanowisko sędziowskie w sądzie powszechnym jest równoznaczne z zakończeniem tego ostatniego postępowania;
- istotne zmniejszenie liczby dokumentów, które obowiązany jest przedłożyć (wskazać) kandydat ubiegający się o powołanie na urząd sędziego, jak również dokumentów, które brane są pod uwagę przy ocenie kwalifikacji tegoż kandydata;
- odstąpienie od zasady niepołączalności sprawowania przez sędziego funkcji orzeczniczej z delegowaniem do Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury;
- zniesienie nakazu przekazywania zysków uzyskiwanych przez sędziego z posiadanych

przez niego akcji czy udziałów w spółkach prawa handlowego na cele publiczne albo na odrębny rachunek bankowy;

- wydłużenie z 30 do 60 dni okresu czynnej służby, od którego uzależnione jest uznanie, że sędzia uzyskał prawo do nowego „okresu zasiłkowego” z powodu choroby (prawo do 80% wynagrodzenia);
- wprowadzenie automatycznego obniżenia do 50% uposażenia przysługującego sędziemu w stanie spoczynku, w stosunku do niego orzeczono nieprawomocnie karę pozbawienia prawa do stanu spoczynku wraz z prawem do uposażenia, oraz możliwości obniżenia takiego uposażenia w granicach 25–50% w przypadku, gdy sąd dyscyplinarny wyraża zgodę na pociągnięcie sędziego w stanie spoczynku do odpowiedzialności karnej za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego;
- ustanowienie podstawy prawnej przeniesienia asesora sądowego na inne miejsce służbowe;
- wprowadzenie możliwości powołania kilku zastępców rzecznika dyscyplinarnego przy sądzie okręgowym i analogicznie kilku zastępców rzecznika dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym;
- przyjęcie zasady, że rzecznicy dyscyplinarni są wyznaczani do kolejnych spraw wedle alfabetycznej listy;
- przeniesienie regulacji dotyczących podziału spraw wpływających do sądów na różne kategorie (z uwzględnieniem stopnia ich skomplikowania i pracochłonności) z aktu rangi rozporządzenia do zarządzenia określającego organizację i zakres działania sekretariatów sądowych;
- wprowadzenie podstawy delegowania referendarza sądowego oraz asystenta sędziego, za jego zgodą do Biura Krajowej Rady Sądownictwa;
- podwyższenie kwoty rekompensaty przyznawanej ławnikom z tytułu pełnienia obowiązków w sądach powszechnych oraz ustanowienie ryczałtu na pokrycie kosztów dojazdu ławnika do sądu.

Zmiany dokonywane w ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze to w szczególności:

- dookreślenie, że prokuratorzy uczestniczą na prawach strony lub uczestnika postępowania w postępowaniach prowadzonych przez organy władzy i administracji publicznej oraz sądy i trybunały;
- wskazanie, że Prokurator Krajowy może określić tryb i szczegółowy sposób wykonywania przez prokuratury regionalne obsługi finansowo-administracyjnej Wydziałów Zamiejscowych

Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej;

- rozszerzenie legitymacji procesowej prokuratorów pełniących obowiązki w wydziałach do spraw wojskowych prokuratur okręgowych oraz w działach do spraw wojskowych prokuratur rejonowych;
- przyjęcie, że sekretariaty i inne działy administracji w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz w oddziałowych komisjach ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu mają działać na takich samych zasadach jak administracja obsługująca powszechne jednostki organizacyjne prokuratury;
- precyzyjne uregulowanie kompetencji Prokuratora Generalnego oraz Dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w zakresie delegowania prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej;
- przyznanie prokuratorowi Prokuratury Krajowej, który uzyskał zgodę na zamieszkanie poza miejscowością będącą siedzibą tej jednostki organizacyjnej prokuratury, prawa m.in. do nieodpłatnego zakwaterowania albo zwrotu kosztów ponoszonych z tego tytułu w siedzibie Prokuratury Krajowej;
- przyznanie Prokuratorowi Generalnemu prawa do wniesienia odwołania od postanowienia o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego, w przypadku gdy nie był podmiotem inicjującym postępowanie wyjaśniające;
- przesądzenie, że asesorem prokuratury może zostać także osoba, która zdała egzamin adwokacki lub radcowski i była zatrudniona przez co najmniej rok na stanowisku asystenta prokuratora lub asystenta sędziego bądź też wykonywała czynności związane z tworzeniem lub stosowaniem prawa w urzędach obsługujących organy państwowe.

Do najważniejszych zmian wprowadzanych na gruncie ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury należą te, które dotyczą nowych aplikacji określonych mianem uzupełniających. Szkolenie w tym trybie będą mogli odbywać referendarze sądowi, asystenci sędziów oraz asystenci prokuratorów legitymujący się nade wszystko 2-letnim stażem pracy. Nabór na aplikacje uzupełniające będzie odbywał się w drodze konkursu, przy czym w przypadku aplikacji uzupełniającej sędziowskiej będzie to test sprawdzający wiedzę z poszczególnych dziedzin prawa, natomiast kwalifikacja na aplikację uzupełniającą prokuratorą będzie odbywała się w drodze egzaminu ustnego oraz poprzez ocenę pracy na dotychczasowym stanowisku (szczegółowe kwestie związane z naborem na tę drugą aplikację zostaną uregulowane w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości). Aplikacje uzupełniające mają trwać 18 miesięcy i obejmować zarówno zajęcia odbywane w weekendy, jak i praktyki

w wymiarze jednego dnia tygodniowo. Aplikanci aplikacji uzupełniających nie będą otrzymywali wsparcia w postaci stypendium, za to będzie im przysługiwało prawo do 30 dni wolnych od zajęć i praktyk w pierwszym roku aplikacji, jak również 30 kolejnych dni wolnych (wraz z prawem do płatnego urlopu w analogicznym wymiarze) przypadających bezpośrednio przed egzaminem sędziowskim albo prokuratorskim.

Pozostałe regulacje zawarte w art. 4 noweli mają na celu doprecyzowanie postanowień ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz usunięcie wątpliwości pojawiających się w praktyce ich stosowania. Przy okazji warto nadmienić, że przyjęcie nowej koncepcji opiniowania wykładowców KSSiP (art. 4 pkt 11 ustawy) powiązane jest z uchynieniem art. 21 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (art. 7 ustawy).

Ustawa wejdzie w życie po upływie standardowej vacatio legis, z wyjątkiem przepisów nowelizujących ustawę z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa i ustawę z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym oraz art. 22, które to wejdą w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia. Z kolei ze względu na wymogi prawidłowej legislacji termin wejścia w życie art. 9 obejmującego korektę techniczno-legislacyjną przepisów ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych wyznaczono na 1 stycznia 2019 r.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy został wniesiony przez grupę posłów w dniu 11 lipca 2018 r. (druk sejmowy nr 2731). Jego pierwsze czytanie miało miejsce na 67. posiedzeniu Sejmu w dniu 19 lipca 2018 r. Następnie, wobec odrzucenia wniosku o odrzucenie projektu, przedłożenie rozpatrzyła Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka, która w dniu 20 lipca 2019 r. przyjęła sprawozdanie rekomendujące uchwalenie projektu wraz z poprawkami o charakterze zarówno redakcyjnym, jak i merytorycznym (druk nr 2781). Tytułem przykładu można wskazać, że Komisja zrezygnowała z postanowień umożliwiających równoczesne kandydowanie na dwa wolne stanowiska sędziowskie w sądach powszechnych.

W dniu 20 lipca 2018 r. odbyło się drugie czytanie projektu, w trakcie którego zgłoszono wnioski o odrzucenie ustawy oraz kolejne poprawki. Sejm uchwalił ustawę w brzmieniu uwzględniającym treść sprawozdania Komisji z poprawką usuwającą zmianę w zakresie zasady niezmienności składu sądu (art. 1 pkt 16 według druku nr 2781).

III. Uwagi szczegółowe

1. Jednym z rozwiązań, które przyjęto w przepisach zmienianych na mocy art. 1 ustawy, jest zniesienie wymogu kworum odnośnie do podejmowania uchwał przez zgromadzenia ogólne sędziów apelacji, zgromadzenia ogólne sędziów okręgu oraz zebrania sędziów poszczególnych sądów (pkt 9 lit. a, pkt 11 lit. a, pkt 12). W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że wyżej wymienione gremia działające w ramach samorządu sędziowskiego są ciałami kolegialnymi, a w przypadku ciał tego typu przepisy określają na ogół liczbę członków, których obecność stanowi warunek dla podjęcia jakiegokolwiek uchwały. Ustalenie odpowiedniego kworum ma bowiem służyć przede wszystkim temu, aby konkretne stanowisko przyjmowane przez dane gremium odzwierciedlało poglądy możliwie jak największej liczby jego członków.

Całkowite zniesienie wymogu kworum w przypadku ciał przedstawicielskich samorządu sędziowskiego zostało przez autorów projektu ustawy uzasadnione potrzebą „zapewnienia możliwości efektywnego działania tych organów”. Niemniej podkreślić wypada, że zmieniane przepisy, tj. art. 33 § 5, art. 35 § 7 oraz art. 36a § 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej jako u.s.p.), statuują wymóg obecności co najmniej połowy wszystkich członków zgromadzenia czy też zebrania, a więc nie jest to próg niespotykany lub nieracjonalny, zwłaszcza że z art. 33 § 3 i art. 35 § 5 u.s.p. wynika, iż członkowie zgromadzeń ogólnych są obowiązani brać udział w posiedzeniach zgromadzenia. Co więcej, zupełny brak wymagań ustawowych w omawianym zakresie może w praktyce skutkować tym, że uchwały podejmowane przez organy samorządu sędziowskiego (w przypadku zgromadzenia ogólnego sędziów apelacji chodzi np. o uchwały opiniujące roczne sprawozdania z działalności sądów działających na obszarze apelacji, które sporządza dyrektor sądu apelacyjnego, bądź uchwały w przedmiocie wyboru kandydatów do pełnienia funkcji zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym) nie będą miały przymiotu reprezentatywności.

Propozycja poprawki:

– w art. 1

- a) w pkt 9 w lit. a, w § 5 w zdaniu pierwszym,
- b) w pkt 11 w lit. a, w § 7 w zdaniu pierwszym,
- c) w pkt 12, w § 4 w zdaniu pierwszym

– po wyrazie „głosów” dodaje się wyrazy „w obecności co najmniej połowy jego członków”;

2. Zdanie drugie w § 1a dodawanym w art. 57 u.s.p. (art. 1 pkt 17 ustawy) rozstrzyga swoistą kolizję postępowań nominacyjnych, przyjmując, że zgłoszenie się przez sędziego sądu

powszechnego na wolne stanowisko sędziowskie w Sądzie Najwyższym, Naczelnym Sądzie Administracyjnym lub wojewódzkim sądzie administracyjnym, w przypadku gdy sędzia ten jednocześnie ubiega się o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim w sądzie powszechnym, powoduje zakończenie w stosunku do niego tego ostatniego postępowania. Tymczasem w przepisie przejściowym (art. 21 ust. 2 ustawy) analogiczną kolizję rozstrzygnięto w sposób odmienny – tu preferencję przyznano postępowaniu nominacyjnemu związanemu z obsadą wolnego stanowiska sędziego sądu powszechnego.

Tę niespójność należałoby wyeliminować przez stosowną korektę art. 1 pkt 17 ustawy, § 1a zdanie drugie, albo art. 21 ust. 2 ustawy.

Propozycja poprawki:

– w art. 21 ust. 2 wyrazy „sądu powszechnego” zastępuje się wyrazami „Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego lub wojewódzkiego sądu administracyjnego.

3. Za sprawą art. 1 pkt 22 ustawy, z u.s.p. usunięte zostaną normy, które dotyczą zysków osiągniętych przez sędziego sądu powszechnego z tytułu posiadania akcji bądź udziałów w spółce prawa handlowego, co – w ograniczonym zakresie – jest dozwolone zgodnie z art. 86 § 3 pkt 4 u.s.p. Decyzję w tym przedmiocie projektodawcy umotywowali tezą, że obowiązek przekazywania wspomnianego wyżej zysku na wybrane przez sędziego cele publiczne albo na szczególny, odrębny rachunek bankowy, który to obowiązek powiązany jest z sankcją w postaci zrzeczenia się stanowiska sędziowskiego, stanowi zbyt daleko idącą ingerencję w sferę prywatności i własności sędziego. To samo stwierdzenie można odnieść do sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz sędziów Sądu Najwyższego, na których nałożone zostały identyczne powinności – por. art. 11 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego oraz art. 44 § 7 i 8 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. To samo dotyczy zresztą sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, do których stosuje się powołane regulacje z ustawy o Sądzie Najwyższym ze względu na odesłanie zawarte w art. 49 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych. Dlatego zasadne staje się wniesienie następujących poprawek:

Propozycje poprawek:

– dodaje się art. 6a w brzmieniu:

„Art. 6a. W ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2073 oraz z 2017 r. poz. 1947) w art. 11 uchyla się ust. 3 i 4.”;

– w art. 8 w pkt 2 w poleceniu nowelizacyjnym po wyrazach „w art. 44” dodaje się dwukropek, pozostałą treść oznacza się jako lit. b i dodaje się lit. a w brzmieniu:

„a) uchyla się § 7 i 8,”;

4. Na wcześniejszym etapie procesu legislacyjnego podnoszone były zastrzeżenia m.in. pod adresem rozwiązań zawartych w art. 5 pkt 5 lit. a i c ustawy. Wypada podzielić w szczególności wątpliwości natury konstytucyjnej, jakie wywołują wskazane przepisy. Pomijając już pytanie o to, czym na tle wszystkich postępowań nominacyjnych toczących się przed KRS wyróżniają się postępowania w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego SN i czy tym samym istnieje racjonalny argument, który przemawiałby za odmiennym uregulowaniem kwestii prawomocności uchwał kończących takie postępowania, zauważyć trzeba, że mechanizm przyjęty w ust. 1b i ust. 4, dodawanych w art. 44 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, w istocie rzeczy skutkować będzie iluzorycznością prawa do zaskarżenia uchwały KRS.

Powyższej oceny nie przekreśla wcale okoliczność, że kandydat na stanowisko sędziego SN, w stosunku do którego Rada nie zdecydowała się na przedstawienie Prezydentowi RP wniosku o powołanie, a który uzyska pozytywne dla siebie rozstrzygnięcie Naczelnego Sądu Administracyjnego, stanie się niejako automatycznie uczestnikiem innego postępowania nominacyjnego mającego na celu obsadzenie wolnego stanowiska sędziowskiego w Sądzie Najwyższym. Po pierwsze, nie ma gwarancji, że w dacie uznania przez sąd odwoławczy uchwały KRS za sprzeczną z prawem (por. art. 44 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa) będzie toczyło się jakiegokolwiek postępowanie w sprawie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego albo że takie postępowanie rozpocznie się w nieodległej przyszłości (zwłaszcza gdy chodzi o stanowisko sędziowskie w tej samej izbie SN, w której pierwotnie był wakat). Po drugie, liczba kandydatów i ich kompetencje w postępowaniu zakończonym oraz postępowaniu nowym mogą być różne i nie sposób wykluczyć, że kolejny konkurs, którego uczestnikiem z mocy art. 44 ust. 4 ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa zostanie skarżący, będzie cieszył się znacznie większym zainteresowaniem niż ten wcześniejszy lub biorące w nim udział osoby będą miały znacznie wyższe kwalifikacje, a w konsekwencji skarżący nie uzyska pozytywnej dla siebie uchwały z przyczyn czysto obiektywnych.

Stąd też analizowane postanowienia ustawy mogą zostać ocenione jako naruszające standardy z art. 2 Konstytucji RP (zasada demokratycznego państwa prawnego, z której

tradycyjnie już wywodzony jest m.in. zakaz tworzenia rozwiązań pozornych) oraz art. 78 Konstytucji RP (prawo do zaskarżenia rozstrzygnięć wydawanych w pierwszej instancji rozumiane jako możliwość skutecznego odwołania się). Poza tym pamiętać należy także o gwarancjach wyrażonych w art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji RP (prawo do sądu).

Niezależnie od opisanych zastrzeżeń zaakcentowania wymaga również to, że częściowa prawomocność uchwały KRS w zakresie określonym w ust. 1b dodawanym w art. 44 ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa może prowadzić do tego, że Prezydent RP powoła danego kandydata na stanowisko sędziego SN, a dopiero później okaże się, iż podstawą owego aktu była prawnie wadliwa uchwała KRS. W takiej sytuacji Prezydent RP ani żaden inny organ nie będzie już mógł „cofnąć” powołania.

Propozycja poprawki:

– w art. 5:

- a) skreśla się pkt 4,
- b) w pkt 5 skreśla się lit. a i c;

5. Jak nadmieniono na 2 stronie niniejszej opinii, przez dodanie w art. 117 ustawy o Sądzie Najwyższym § 3–5 ustawa łagodzi nieco rygorystyczny związek z posiadaniem przez sędziów lub asesorów sądowych obywatelstwa obcego państwa. Jednak trudno uznać, że wprowadzane regulacje w pełni czynią zadość uwagom zgłaszanym odnośnie do przesłanki wyłącznego obywatelstwa polskiego (aktualne pozostają chociażby konkluzje zawarte w Opinii OBWE/ODIHR dotyczącej niektórych przepisów projektu ustawy o Sądzie Najwyższym, sporządzonej w Warszawie 13 listopada 2017 r., które sprowadzają się do stwierdzenia, że przedmiotowa przesłanka pozostaje w sprzeczności z postanowieniami podpisanej przez RP, choć jeszcze nieratyfikowanej, Europejskiej konwencji o obywatelstwie, a przez to mogą naruszać także art. 18 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów). Dodatkowo wprowadzane rozwiązania wywołują wątpliwości z punktu widzenia ich spójności z już obowiązującą regulacją (w art. 117 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, którego nowela nie obejmuje, jest mowa o obowiązku zrzeczenia się obywatelstwa obcego państwa, podczas gdy art. 117 § 5 będzie nakładał na sędziego bądź asesora sądowego obowiązek przedstawienia dokumentów potwierdzających podjęcie czynności zmierzających do zrzeczenia się obywatelstwa obcego państwa) oraz co do zgodności z art. 78 ustawy zasadniczej (dotyczy to dodawanego § 4 zdanie drugie, wyłączającego możliwość odwołania się od uchwały KRS i to w sytuacji, gdy Radzie pozostawia się dużą uznaniowość).

Odrębną kwestią w tym kontekście pozostaje zaś to, że literalna wykładnia przepisów art. 117 w brzmieniu nadawanym ustawą oraz art. 61 § 1 u.s.p. i art. 30 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym prowadzi do wniosku, że asesor sądowy czy też sędzia, któremu KRS „zezwoił” na pozostanie w czynnej służbie mimo posiadania obywatelstwa obcego państwa, nie będzie mógł następnie zostać powołany – odpowiednio – na stanowisko sędziego sądu rejonowego albo sędziego SN (względnie sędziego NSA), gdyż oba przywołane przepisy stanowią w pkt 1, że „do pełnienia urzędu (...) może być powołany ten, kto posiada wyłącznie obywatelstwo polskie”. Taki skutek byłby co najmniej nielogiczny.

Propozycje poprawek:

– w art. 1 dodaje się pkt 19a w brzmieniu:

„19a) w art. 61 w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych, a także nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;”;

– w art. 2 po wyrazach „poz. 3 i 5)” dodaje się wyrazy „wprowadza się następujące zmiany:”, pozostałą treść oznacza się jako pkt 2 i dodaje się pkt 1 w brzmieniu:

„1) w art. 22 w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych, a także nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;”;

– w art. 8:

a) dodaje się pkt ... w brzmieniu:

„...”) w art. 30 w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych;”;

b) dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

„3a) w art. 59 w § 3 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych;”;

c) pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) uchyla się art. 117;”;

– skreśla się art. 20;

Główny ekspert ds. legislacji

Katarzyna Konieczko